

O RAZGRANIČENJU STVARNE NADLEŽNOSTI IZMEĐU ARHIVSKIH USTANOVA U NR HRVATSKOJ

Stjepan Bačić

U nizu mjera i akcija koje se posljednjih godina u NR Hrvatskoj poduzimaju za proširenje, upotpunjenje i reorganizaciju arhivske službe Savjet za kulturu i nauku NRH usvojio je godine 1957. na prijedlog Arhivskog savjeta NR Hrvatske perspektivni plan mreže arhivskih ustanova.² Dotadanje arhivske ustanove (4 državna i 4 gradska arhiva) nisu mogle da uspješno zaštite i osiguraju registraturno-arhivsku građu i na onim područjima Republike gdje nije bilo niti jednoga arhiva. Zbog toga je planom predviđeno osnivanje šest novih arhivskih ustanova od kojih je jedna (u Slav. Brodu) osnovana 1959. godine i otpočela radom, a tri se nalaze u osnivanju (Karlovac, Sisak, Pula). Nakon potpunog ostvarenja ovoga plana mrežu arhivskih ustanova u NR Hrvatskoj sačinjavalo bi — pored specijalnih arhiva — 14 arhiva općeg tipa. Trinaest od njih bili bi regionalni arhivi s nazivom historijskog arhiva, a Državni arhiv u Zagrebu bio bi republička arhivska ustanova.

Perspektivnim planom predviđena su i područja djelovanja tih 14 arhivskih ustanova. Time je utvrđena teritorijalna nadležnost arhiva koji postoje i kako će se određivati ta nadležnost za novoosnovane arhive. Nakon donošenja plana počelo se njegovim primjenjivanjem u praksi, naročito u pogledu teritorijalne nadležnosti. Ubrzo se nametnula i potreba da se — s obzirom na novu situaciju — razgraniči i stvarna nadležnost između arhivskih ustanova općeg tipa, a naročito između Republičkog arhiva i regionalnih arhiva. Potreba toga razgraničenja nameće se još jače povodom popisa registraturne i arhivske građe, koja se nalazi u registraturama organa vlasti i važnijih ustanova javnih službi, važnijih privrednih i društvenih organizacija.³

¹ Prošireni referat, održan na sjednici Arhivskog savjeta NR Hrvatske 17. III 1959. u Zagrebu.

² B. Stulli, O planu mreže arhivskih ustanova na području NR Hrvatske, *Arhivist* sv. 3—4, god. 1958, str. 129—135.

³ Vidi u ovom broju: S. Bačić, Popis arhivske i registraturne građe u Narodnoj Republici Hrvatskoj u godini 1959.

Razgraničavajući između pojedinih arhivskih ustanova poslove, među koje spada i preuzimanje građe na trajno čuvanje, treba voditi brigu o interesima historijske nauke i racionaliziranju rada istraživača i ostalih korisnika arhivske građe. U interesu je nauke i istraživača-historičara da u jednom mjestu, npr. u Republičkom arhivu, mogu doći makar i do sumarnih podataka koji će im omogućiti da u cjelini razmatraju i proučavaju problematiku s pojedinih područja života u cijeloj Republici. Isto tako ako žele npr. proučavati historiju jednoga određenog kraja da mogu naći potrebne cjelovite podatke u regionalnom arhivu.⁴

Prema tomu stvarnu nadležnost treba odrediti s naročitim obzirom na zadatke arhivskih ustanova: Republičkog arhiva da prikuplja i trajno pohranjuje arhivsku građu republičkog značenja,⁵ a regionalnih da prikupljaju i trajno čuvaju arhivsku građu regionalnog, odnosno lokalnog značenja. Potrebno je, dakle, odrediti koji su organi vlasti i ustanove javnih službi, privredne i društvene organizacije republičkog a koje regionalnog karaktera.

Pri tom razgraničavanju nema velikih poteškoća kod organa vlasti, ustanova javnih službi i društvenih organizacija, jer iz njihovih funkcija izlazi koje od njih imaju republičko, a koje regionalno (lokalno) značenje. Izuzetak je manji broj podređenih ustanova koje su u pogledu stručnog i eventualnog financijskog nadzora vezane za republičke ustanove.

Razgraničenje je znatno teže provesti u privredi, a naročito u oblasti industrije, jer je prestankom administrativnog upravljanja privredom dokinuta i podjela privrednih organizacija na savezne, republičke i lokalne i sve su privredne organizacije (poduzeća i radnje) postale samostalne.

Naš je zadatak da u osnovnim crtama prikazemo današnje stanje i navedemo glavne faktore koji su od utjecaja za razgraničenje materijalne nadležnosti između Republičkog i regionalnih arhiva i to u onim slučajevima i na onim područjima, gdje ta nadležnost ne izlazi jasno iz same prirode organa, ustanove ili organizacije i njezinih funkcija. Prema tomu navodimo samo ona područja na kojima treba raspraviti pitanje razgraničenja, a ne i ona na kojima granice stvarne nadležnosti nisu sporne. Osim toga staviti ćemo prijedloge i sugestije za rješenje razgraničenja te nadležnosti.

⁴ S obzirom na organizaciju, funkcije i teritorijalnu nadležnost nekih ustanova i organizacija (npr. pošta, banke) može se dogoditi da ne će biti moguće u potpunosti udovoljiti tim načelima.

⁵ Za ocjenu da li je neka arhivska građa republičkog značenja, nije odlučno samo njezino porijeklo, nego i sadržaj. Smatra se da je republičkog značenja ona građa koja sadrži podatke o zbivanjima i ličnostima važnim za razvitak čitavog naroda odnosno Republike, bez obzira gdje je građa nastala. Dakako da pri preuzimanju i pohranjivanju takve građe treba poštovati princip organske cjeline jednog arhivskog fonda, kao i princip cjeline arhivskih fondova jedne arhivske ustanove.

A) JAVNE SLUŽBE

1) Zdravstvo

Centralna ustanova na području zdravstva je Savjet za narodno zdravlje NRH u Zagrebu. Za Savjet su u pogledu stručnog nadzora i budžeta vezani: a) Centralni higijenski zavod i druge republičke zdravstvene ustanove u Zagrebu, b) Higijenski zavodi u Bjelovaru, Karlovcu, Osijeku, Splitu i Varaždinu, c) Više škole za medicinske sestre u Osijeku, Puli, Rijeci, Splitu i Zagrebu, napokon Više škole za tehničare zdravstvene struke u Splitu i Zagrebu, d) pod stručnim nadzorom Savjeta su bolnice za živčane i duševne bolesti u Jankomiru, Popovači, Rabu, Rovinju, Ugljanu, Vrapču i Zemuniku i Bolnica za koštano-zglobnu tuberkulozu u Rovinju.

Sve navedene ustanove dostavljaju Savjetu zapisnike sjednica svojih upravnih odbora i izvještaje financijske prirode, a škole dostavljaju polugodišnje i godišnje izvještaje o svojem radu i problemima, statističke preglede o učenicima i rezultatima nastavnog rada. Zapisnike sjednica i financijske izvještaje dostavljaju Savjetu i sve druge ustanove zdravstvene službe s područja čitave Republike uključivši i savjete za narodno zdravlje općina i kotareva. Statističku službu za čitavo područje zdravstva u Republici vrši Centralni higijenski zavod u Zagrebu.

Prema tomu se u Savjetu za narodno zdravlje NRH i u Centralnom higijenskom zavodu koncentriraju dosta podataka o djelovanju, problemima i životu navedenih ustanova, pa bi one, osim Centralnog higijenskog zavoda i ostalih republičkih zdravstvenih ustanova, mogle biti dane u nadležnost regionalnim arhivima. Posebno bi Viša škola za tehničare zdravstvene struke i Viša škola za medicinske sestre, obje u Zagrebu, mogle ući i u nadležnost Republičkog arhiva, osobito ako se uzmu u obzir obimni zadaci regionalnog Arhiva u Zagrebu, gdje postoji razmjerno velik broj organa vlasti, ustanova i organizacija koje treba da uđu u njegovu nadležnost.

Potrebno je da u nadležnost Republičkog arhiva uđu klinike Medicinskog i Veterinarskog fakulteta sa svojim zavodima i institutima, budući da su one dio Sveučilišta u Zagrebu.

2) Šumarstvo

Pod neposrednim nadzorom Sekretarijata za šumarstvo Izvršnog vijeća NRH i na njegovu budžetu nalaze se: a) 9 sekcija za uređivanje šuma. One su u: Bjelovaru, Gospiću, Novoj Gradiški, Ogulinu, Osijeku, Rijeci, Splitu, Vinkovcima i Zagrebu, b) pod neposrednim nadzorom Sekretarijata je Uprava nacionalnog parka »Plitvička jezera« u Plitvičkom Ljeskovcu. Ta Uprava je ustanova sa samostalnim financiranjem.

Sekcije podnose Sekretarijatu tromjesečne izvještaje o efektu rada i utrošenim sredstvima. Osim toga sekcije izrađuju za svaku osnovnu

jedinicu (3000—8000 ha šume) tzv. »Gospodarske osnove«. One su gotovi studijski radovi s područja uređenja šuma i šumskog gospodarstva. One sadrže detaljne opise šuma, geografskih i meteoroloških prilika, pravnog, ekonomskog i upravnog stanja dotičnog kraja, iskorištavanje, zaštitu i podmlađivanje šuma, geodetske izmjere s nacrtima i uopće smjernice budućeg gospodarstva za narednih 20 godina. Te su »Osnove« prvorazredan izvor podataka o šumama i šumskom gospodarstvu. Izrađuju se u 3 primjerka i uvezane su poput pomoćnih uredskih knjiga. Jedan primjerak čuva Sekretarijat, koji »Osnove« pregledava i odobrava, a jedan primjerak imaju šumarije. One izvršavaju radove predviđene u »Osnovama«.

Sekretarijat kao nadzorni organ daje Upravi nacionalnog parka direktive i uputstva za rad, vidira i odobrava planove i investicije Uprave. Pri Sekretarijatu postoji Stručni savjet Nacionalnog parka.

Prema izloženom postoje uvjeti da se sekcije za uređivanje šuma i Uprava nacionalnog parka stave u nadležnost regionalnih arhiva.

3) Prosvjeta

Centralna ustanova za prosvjetu je Savjet za prosvjetu NRH u Zagrebu. Za njega je budžetski i kadrovski vezana Viša pedagoška škola u Zagrebu i Splitu, Viša stručna pedagoška škola i Viša pomorska škola, obadvije u Rijeci. Savjet odobrava planove i programe škola i osnivanje novih odsjeka. Nadzor nad nastavnim radom tih škola se ne vrši, jer se one tretiraju pretežno kao visoke škole.

U nadležnost Republičkog arhiva treba ući Savjet za prosvjetu NRH, a 4 navedene više škole u nadležnost regionalnih arhiva.

Međutim, s obzirom na okolnost da je Viša podagoška škola u Zagrebu jedina te vrste na području sjeverne Hrvatske, mogla bi ući u nadležnost Republičkog arhiva, a iz istih razloga kao i dvije spomenute zdravstvene škole kojima je sjedište u Zagrebu.

4) Kultura i nauka

Uz Savjet za nauku i kulturu NRH vezane su budžetom i nadzorom ove ustanove: Konzervatorski zavod u Rijeci, Splitu i Zagrebu. Institut za narodnu umjetnost u Zagrebu, Staroslovenski institut i Sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Institut za oceanografiju i ribarstvo u Splitu.

Iz izvještaja o radu, iz planova i drugih podataka što ih te ustanove obavezno podnose Savjetu moguće je dobiti uvid u njihove probleme, djelovanje i život, pa bi se i one mogle staviti u nadležnost regionalnih arhiva. No budući da se djelovanje Konzervatorskog zavoda u Zagrebu jednim dijelom, a Instituta za narodnu umjetnost u Zagrebu i ostalih ustanova u potpunosti proteže na čitavu Hrvatsku, predlaže se da sve ustanove koje su vezane uz Savjet za kulturu i nauku NRH, a sjedište im je u Zagrebu, uđu u nadležnost Republičkog arhiva.

S tog područja bi osim Savjeta za nauku i kulturu NRH u nadležnost Republičkog arhiva dalje ušlo Sveučilište u Zagrebu sa svojim fakultetima i njihovim institutima i zavodima, uključivši Filozofski fakultet u Zadru i Medicinski fakultet u Rijeci budući da su ta dva fakulteta dio Sveučilišta u Zagrebu. Dalje: visoke škole, umjetničke akademije i Upravna škola u Zagrebu koja je na budžetu i pod nadzorom Sekretarijata za opću upravu Izvršnog vijeća.

5) Socijalna zaštita

Sve ustanove na tom području su lokalnog karaktera i podnose Savjetu za socijalnu zaštitu NRH — koji je centralna ustanova — tromjesečne izvještaje. Od svih ustanova izuzetak je Zavod za duševno zaostalu djecu i omladinu u Stančiću utoliko što je pod neposrednim nadzorom Savjeta. Zavod je ustanova sa samostalnim financiranjem.

Savjet vrši opći stručni nadzor nad Višom stručnom školom za socijalne radnike u Zagrebu. Ta škola je budžetska ustanova Savjeta.

Prema tomu bi u nadležnost Republičkog arhiva s toga područja ušao Savjet za socijalnu zaštitu NRH i eventualno Viša stručna škola za socijalne radnike u Zagrebu, a iz istih razloga kao i zagrebačke više stručne škole s područja zdravstva i prosvjete. Ostale ustanove socijalne zaštite ušle bi u nadležnost regionalnih arhiva.

6) Pravosudna uprava

S toga područja spadale bi u nadležnost Republičkog arhiva republičke pravosudne ustanove, a u nadležnost regionalnih arhiva ušlo bi: 14 okružnih sudova, 4 okružna privredna suda, 101 kotarski sud, okružna, kotarska i gradska javna tužilaštva i pravobranilaštva. Sve te ustanove treba da uđu u nadležnost regionalnih arhiva prema svojem sjedištu.

B) PRIVREDA

Prema Zakonu o udruživanju u privredi iz godine 1958. privredne organizacije udružuju se u privredne komore (kotarske, autonomnih jedinica, republičke i savezne), stručna udruženja (za područje cijele Jugoslavije, područje narodne republike ili za uža područja) i poslovna udruženja (za šire ili uže područje prema međusobnom ugovoru privrednih organizacija koje se udružuju).

Saveznim zakonom osnivaju se zajednice privrednih organizacija, a njihova se djelatnost u pravilu smatra javnom službom (željeznica, pošta, elektroprivreda i sl.).

Za oblasti vanjske trgovine, industrije i rudarstva, građevinarstva i saobraćaja postoje samo savezne komore. Neke od njih osnivaju svoje sekcije za pojedine narodne republike. Stručna udruženja za područje narodne republike mogu osnovati samo privredne organizacije iz oblasti poljoprivrede, komunalna poduzeća i poduzeća za prodaju električne

energije. Poslovna udruženja mogu osnivati privredne organizacije s područja raznih kotareva i narodnih republika. Zajednice privrednih poduzeća po svojoj namjeni i prirodi službe osnivaju se u pravilu za područje narodne republike.

1) Industrija

Prestankom administrativnog upravljanja privredom dokinuta je — kako je već spomenuto — i podjela privrednih organizacija na savezne, republičke i lokalne i sve su privredne organizacije (poduzeća i radnje) postale samostalne. Danas na području NRH nema nikakvih organa i organizacija koje bi objedinjavale pojedine grane industrije bilo u kojem pogledu. Veza između pojedinih privrednih organizacija i Sekretarijata za industriju Izvršnog vijeća NRH sastoji se u savjetodavnim i instruktažnim poslovima koje prema potrebi vrše na licu mjesta specijalni savjetnici Sekretarijata.

Veliku ingerenciju nad privrednim organizacijama imaju općine. Općinska vijeća proizvođača raspravljaju o problematici organizacije i daju direktive za rad. Organizacije podnose općinama zapisnike radničkih savjeta, pravilnike, financijske planove, završne račune itd. Iscrpne statističke podatke i izvještaje dostavljaju privredne organizacije kotarskim zavodima za statistiku i kotarskim zavodima za privredno planiranje.

Prema tomu sve privredne organizacije na području industrije (tvornice, poduzeća) treba da uđu u nadležnost regionalnih arhiva prema mjestu sjedišta. U nadležnost tih arhiva ušla bi i poslovna udruženja također prema mjestu sjedišta, gdje su i registrirana kod nadležnog okružnog suda.

U nadležnost Republičkog arhiva ušle bi republičke sekcije, ukoliko ih savezne komore budu osnivale. Do sada su na području NR Hrvatske osnovane dvije sekcije Savezne građevinske komore — za gradnje i za proizvodnju građevinskog materijala.

2) Zanatstvo

Centralna organizacija na području zanatstva je Zanatska komora NRH u Zagrebu. Ta komora prima od kotarskih zanatskih komora iscrpne izvještaje i podatke na osnovu kojih vrši analize i vodi evidencije o zanatskim poduzećima i radnjama općedruštvenog, zadružnog i privatnog sektora. U nadležnost regionalnih arhiva trebalo bi da uđu kotarske zanatske komore i važnija poduzeća i radnje, a u nadležnost Republičkog arhiva Zanatska komora NRH.

3) Trgovina, ugostiteljstvo i turizam

Na tomu području postoje dvije komore kao centralne republičke organizacije: Trgovinska komora NRH i Ugostiteljska komora NRH,

obje u Zagrebu. Glavni zadatak komora je koordiniranje i unapređenje rada svoje oblasti privrede na području NR Hrvatske. Trgovačka, ugoštiteljska i turistička poduzeća su samostalna, registrirana su kod okružnih privrednih sudova, direktore im postavljaju narodni odbori općina, a financijski nadzor nad njima vrše općinske ili kotarske inspekcije. Njihovi planovi ulaze u planove općina. Statističke podatke dostavljaju zavodima za statistiku. Tim se podacima služe i komore.

U nadležnost Republičkog arhiva ušle bi obje republičke komore, a u nadležnost regionalnih arhiva kotarske komore i važnija poduzeća i radnje.

4) Poljoprivreda

Centralna organizacija na području poljoprivrede je Stručno udruženje poljoprivrednih dobara NRH u Zagrebu. Udruženje objedinjuje svoje članove u stručnom pogledu, dok je Sekretarijat za poljoprivredu Izvršnog vijeća NRH administrativni organ i vrši administrativne funkcije. Poljoprivredna dobra su samostalna i lokalnog su karaktera, a njihovo članstvo u Udruženju je dobrovoljno. Unatoč tome u Udruženje je začlanjeno 98 poljoprivrednih dobara, zadružnih ekonomija i poduzeća drugih grana koje služe poljoprivredi. Udruženje prima od svojih članova iscrpne i raznovrsne izvještaje i podatke na osnovu kojih vrši analize i vodi evidenciju o rezultatima rada i problemima svih grana poljoprivrede. Članovi dostavljaju Udruženju također svoje planove i bilance. Udruženje izdaje polumjesečnu publikaciju »Bilten« i godišnju »Proizvodno-ekonomski podaci poljoprivrednih dobara NR Hrvatske«.

Prema izloženom u nadležnost Republičkog arhiva ušlo bi Stručno udruženje poljoprivrednih dobara NRH u Zagrebu, a u nadležnost regionalnih arhiva spomenuti članovi Udruženja.

5) Vodoprivreda

S područja vodoprivrede u nadležnost bi Republičkog arhiva ušla Uprava za vodoprivredu u Zagrebu, a u nadležnost regionalnih arhiva vodoprivredni odjeli na terenu i vodne zajednice.

6) Elektroprivreda

Na području proizvodnje električne energije u NRH centralna je organizacija Zajednica elektroprivrednih poduzeća Hrvatske u Zagrebu. Zajednica je privredna organizacija u kojoj su obavezno udružena sva poduzeća (elektrane) kojih je električna energija vezana za prenosnu mrežu. Pored 9 takvih poduzeća u Zajednicu su uključena i 2 prenosna poduzeća, u Zagrebu i Splitu. U Zajednici se može dobiti uvid u osnivanje i izgradnju elektrana, u njihovu proizvodnju i cjelokupni rad.

Pored Zajednice elektroprivrednih poduzeća nalazi se u Zagrebu Stručno udruženje poduzeća za distribuciju električne energije Hrvat-

ske. U to udruženje učlanjeno je 18 poduzeća za distribuciju električne energije.

U nadležnost Republičkog arhiva ušle bi dvije spomenute centralne organizacije, sa sjedištem u Zagrebu, a u nadležnost regionalnih arhiva pojedina poduzeća za proizvodnju i distribuciju električne energije.

7) Zadrugarstvo

Zadrugarstvo u NRH organizirano je linijom: Glavni savez poljoprivrednih zadruga NRH — republički zadružni poslovni savezi (specijalizirani) — kotarski zadružni savezi (opći i specijalizirani) — zadruge — specijalizirani ogranci zadruga.

Članovi Glavnog saveza su republički poslovni savezi i kotarski zadružni savezi općeg tipa, a članovi kotarskih saveza su opće poljoprivredne zadruge. Glavni savez prima preko kotarskih zadružnih saveza izvještaje, statističke podatke, predračune i završne račune zadruga i podatke o investicijama. Na osnovu toga materijala vrši potrebne analize i vodi različite evidencije.

Članovi republičkih poslovnih saveza su kotarski poslovni savezi (specijalizirani), a njihovi članovi su pojedine zadruge i zadružni ogranci raznih djelatnosti. Poslovni savezi se bave s tri vrste djelatnosti: proizvodnjom, unutarnjom trgovinom i vanjskom trgovinom.

Prema izloženoj shemi organizacije zadrugarstva i odnosima među zadružnim organizacijama u nadležnost Republičkog arhiva bi ušli Glavni savez poljoprivrednih zadruga NRH i poslovni republički savezi, a u nadležnost regionalnih arhiva kotarski zadružni savezi i pojedine zadruge i ogranci.

8) Novčani zavodi

a) Narodna banka FNRJ — Centrala za NRH u Zagrebu ima tri filijale u Zagrebu i 27 filijala u pokrajini. Filijale su detaširane jedinice Centrale u Zagrebu i njihovo poslovanje, osim beznačajnih izuzetaka, dio je poslovanja Narodne banke kao cjeline. Skoro svim poslovima filijala rukovodi se iz Centrale. Filijale dostavljaju Centrali mjesečne izvještaje o pojedinim službama svojega poslovanja, opise rada i analize svih faktora koji su u vezi s bankovnim poslovanjem na njihovu području. Uz knjigovodstvo u filijalama vodi se u Centrali i centralno knjigovodstvo u kojemu je obuhvaćeno i poslovanje filijale. Centrala prima od filijala i iscrpne statističke podatke o poslovanju ostalih banaka na području filijale.

b) Jugoslavenska investiciona banka — Centrala za NRH u Zagrebu počela je djelovati godine 1956. Na području NRH ima 4 filijale: u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu. Sistem organizacije te banke isti je kao i Narodne banke, a odnos filijala prema Centrali u Zagrebu vrlo je sličan odnosu filijala Narodne banke prema njihovoj Centrali.

c) Jugoslavenska banka za spoljnu trgovinu počela je također djelovati 1956. godine. Centrala te banke je u Beogradu, a u NR Hrvatskoj postoje 3 filijale: Glavna filijala u Zagrebu i filijale u Rijeci i Splitu. Sve tri filijale su izravno vezane za Centralu u Beogradu. Između Glavne filijale u Zagrebu i filijala u Rijeci i Splitu ne postoji nikakva veza, osim što Glavna filijala traži povremeno od filijala razne podatke i izvještaje radi izrade elaborata i izvještaja potrebnih Sekretarijatu za robni promet Izvršnog vijeća NR Hrvatske, Odboru za privredu Izvršnog vijeća, Zavodu za planiranje NR Hrvatske i dr. Ima glasova da će Glavna filijala biti u administrativnom pogledu nadređena filijalama.

d) Filijala Jugoslavenske poljoprivredne banke počela je u Zagrebu radom 1. I 1959. godine. Preuzela je poslove i pravni je nasljednik bivšeg Saveza zadružnih banaka i štedionica NR Hrvatske i jedina je Filijala te vrste u Republici.

Iz izloženog izlazi da bi u nadležnost Republičkog arhiva ušle centrale za NR Hrvatsku Narodne i Investicione banke, Glavna filijala Jugoslavenske banke za spoljnu trgovinu i Filijala Jugoslavenske banke za poljoprivredu u Zagrebu. U nadležnost regionalnih arhiva ušlo bi 30 filijala Narodne banke, 4 filijale Investicione banke i ostale banke i štedionice. S obzirom na okolnost da između Glavne filijale Banke za spoljnu trgovinu i filijale u Rijeci i Splitu već postoji spomenuta veza i što je u izgledu da će Glavna filijala biti u administrativnom pogledu nadređena filijalama, to i filijale te banke u Rijeci i Splitu mogu ući u nadležnost regionalnih arhiva.

9) Transport i saobraćaj

a) Željeznice

Centralna željeznička ustanova u NR Hrvatskoj je Direkcija jugoslavenskih željeznica u Zagrebu kao zajednica željezničkih poduzeća NR Hrvatske. Područje Direkcije ne podudara se potpuno s područjem NR Hrvatske, jer dio željeznice prema Dubrovniku pripada Direkciji jugoslavenskih željeznica u Sarajevu, a željeznica u Istri pripada DJŽ-a u Ljubljani.

U sastavu Direkcije JŽ u Zagrebu ima na području NR Hrvatske 31 poduzeće za održavanje željezničkih sredstava. To su: Željezničko transportno poduzeće (ŽTP) u Zagrebu za područje cijele Hrvatske, 14 poduzeća za održavanje pruge, 12 poduzeća za popravak kola i lokomotiva i 4 druga poduzeća. Nadzor nad tim poduzećima vrši Direkcija, raspoređuje im sredstva iz amortizacionog fonda, odobrava investicione programe i projekte i postavlja direktore. Poduzeća posluju po vlastitom privrednom računu i u pogledu davanja obaveza društvenoj zajednici jednaka su svim ostalim privrednim poduzećima. Stoga im završne račune, osim ŽTP-u, odobravaju općine, ali završne račune dostavljaju

i Direkciji. Direkcija JŽ i Željezničko transportno poduzeće u Zagrebu treba da uđu u nadležnost Republičkog arhiva, a ostala željeznička poduzeća u nadležnost regionalnih arhiva.

b) Ceste

Republička ustanova na tom području je Direkcija za ceste u Zagrebu koja je na budžetu Sekretarijata za saobraćaj Izvršnog vijeća NR Hrvatske. Na terenu postoji Sekcija za plovne putove u Slavonskom Brodu i 11 tehničkih sekcija koje održavaju ceste I i II reda i nadziru novogradnje cesta. Sekcije su pod nadzorom Direkcije koja im odobrava kredite, planove i investicije i postavlja službenike.

Dalje postoje kotarske uprave za ceste koje održavaju puteve III i IV reda. Tehničke sekcije su savjetodavni organi kotarskih uprava za ceste.

U nadležnost Republičkog arhiva treba ući Direkcija za ceste u Zagrebu, a u nadležnost regionalnih arhiva tehničke sekcije i kotarske uprave.

c) Pošta

Na području NR Hrvatske postoje 3 Poduzeća PTT saobraćaja i to u Zagrebu, Rijeci i Splitu. Ta poduzeća, koja obuhvaćaju čitavo područje Hrvatske, samostalna su i ne zavise jedno o drugom, a nad njima vrši nadzor Generalna direkcija PTT saobraćaja u Beogradu i to samo u pogledu pravilnog funkcioniranja PTT službe. Na području tih poduzeća nalaze se osnovne jedinice (veće pošte i razne sekcije), a na području osnovnih jedinica izvršne jedinice (manje pošte). Osnovne i izvršne jedinice posluju kao filijale Poduzeća PTT saobraćaja. Poduzeće vrši nad njima nadzor i postavlja njihove službenike. U poduzeću kao centrali moguće je dobiti uvid u cjelokupnu PTT službu i rad svih osnovnih i izvršnih jedinica na području poduzeća.

U nadležnost Republičkog arhiva ušlo bi Poduzeće PTT saobraćaja u Zagrebu, a ostala 2 poduzeća i sve osnovne i izvršne jedinice u nadležnost regionalnih arhiva.

10) Planiranje i statistička služba

a) Planiranje. Rad na planiranju u NR Hrvatskoj koncentriran je u Zavodu za privredna planiranja NRH u Zagrebu. Zavod izrađuje godišnje i perspektivne planove (proizvodnje - raspodjele - sredstva) iz svih oblasti privrede za cijelu Republiku, a po potrebi i za pojedina područja Republike. Služi se podacima statističke službe i banke, i planovima što ih za svoja područja izrađuju i Zavodu dostavljaju kotarski zavodi za planiranje i Zavod za planiranje Narodnog odbora grada Zagreba. Zavodi za planiranje vrše sve analize i prate sva kretanja koja su im potrebna za izradu planova na njihovim područjima.

U nadležnost Republičkog arhiva treba ući Zavod za privredno planiranje NRH u Zagrebu, a ostali zavodi u nadležnost regionalnih arhiva.

b) Statistička služba. U nadležnost Republičkog arhiva treba ući Zavod za statistiku NR Hrvatske u Zagrebu, a u nadležnost regionalnih arhiva Zavod za statistiku Narodnog odbora grada Zagreba i kotarski zavodi za statistiku.

Otkup arhivalija

Problem odnosno sukob stvarne nadležnosti može se pojaviti i pri otkupu arhivalija od privatnih osoba. Do donošenja novoga Općeg zakona o arhivima i drugih arhivskih propisa bilo bi potrebno da pri svakoj ponudi arhivalija na otkup dotični arhiv obavijesti o toj ponudi Komisiju koja bi se osnovala pri Savjetu za kulturu i nauku NR Hrvatske i koja bi donijela mišljenje u pogledu otkupa i smještaja arhivalija.

U pogledu ustanova i organizacija saveznog karaktera kojima je sjedište u NR Hrvatskoj raspraviti će se razgraničenje naknadno s Državnim arhivom FNRJ.

Zaključak

U svojim sugestijama i prijedlozima za razgraničenje stvarne nadležnosti rukovali smo se s dva osnovna načela: 1) da u nadležnost Republičkog arhiva uđu organi vlasti, ustanove i organizacije republičkog značenja, 2) da u nadležnost regionalnih arhiva osim organa vlasti, ustanova i organizacija izrazito regionalnog značenja još uđu: a) ustanove i organizacije, kojima se ne može jasno odrediti njihov republički ili regionalni karakter, a republički organi vlasti, ustanove i organizacije imaju o njima dovoljno podataka, b) one ustanove i organizacije koje su na neki način vezane za republičke organe, ustanove i organizacije — pa bi mogle i same biti svrstane među republičke — a o njima republički organi, ustanove i organizacije imaju dovoljno podataka.

Arhivski savjet NR Hrvatske prihvatio je prijedloge iznesene u ovom referatu s ovim nadopunama:

1) Arhivska grada institutâ Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti izvan Zagreba ostat će u regionalnim arhivima, budući da Akademija u Zagrebu raspolaze podacima o radu tih instituta.

Grada Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i njezinih odjela u Zagrebu treba da uđe u Republički arhiv.

2) Grada svih ostalih specijaliziranih instituta kojima je osnivač Izvršno vijeće Sabora NR Hrvatske i njihov rad nadziru izravno republički organi treba da se pohranjuje u Republičkom arhivu.

3) Sve više škole ulaze u nadležnost regionalnih arhiva, a visoke škole, akademije i Sveučilište u Zagrebu u nadležnost Republičkog arhiva.

4) Arhivski materijal koji potječe od bivših političkih stranaka, a odnosi se na rad centralnih organa stranaka, treba koncentrirati u Republički arhiv. Materijal regionalnih rukovodstava tih stranaka treba da ostane u regionalnim arhivima.

Razgraničenje stvarne nadležnosti nije bilo potrebno provesti samo iz formalnih razloga, nego su to tražile praktične potrebe i specifični zahtjevi arhivstva. Među njima je jedan od najvažnijih prikupljanje i pohranjivanje arhivske građe. Zbog nedostatka tačno određene nadležnosti bilo je dosta slučajeva da su arhivi prikupljali arhivsku građu nasumce i nesistematski. Tako se u njihovim spremištima našla građa koju bi iz više razloga trebalo pohraniti u koji drugi arhiv. Obratno se moglo dogoditi da neka arhivska građa i propadne baš zbog toga što se nije tačno znalo, čija je dužnost da građu preuzme i pohrani, a dužnost izvire iz nadležnosti. Isto tako se događalo da su pojedine arhivske cjeline razdvojene i njihovi dijelovi dospjeli i danas se nalaze u različitim arhivima, a o nepravilnosti i štetnosti te pojave nije potrebno ni govoriti.

Poštivajući ovako određenu nadležnost izbjeći ćemo ubuduće nepravilnosti i propuste u pogledu zaštite, preuzimanja i pohranjivanja arhivske građe, a isto tako možemo pristupiti otklanjanju nepravilnosti koje su načinjene u prošlosti.

Résumé

DELIMITATION DES COMPETENCES RÉELLES ENTRE LES INSTITUTIONS D'ARCHIVES DE LA R. P. DE CROATIE

Cet article est le rapport élargi tenu le 17 III 1959 à Zagreb à la séance du Conseil des Archives de la R. P. de Croatie.

En introduction l'article expose le besoin de délimiter, vu la formation du réseau de nouvelles institutions d'archives d'un type général sur le territoire de la R. P. de Croatie, à côté de la détermination de leurs compétences territoriales, leurs réelles compétences. Et surtout de délimiter les compétences réelles entre les Archives régionales et les Archives de la République.

Comme criterium fondamental de cette délimitation l'auteur de l'article cite l'intérêt des sciences historiques et le travail rationnel des chercheurs et des autres bénéficiaires du matériel des Archives, ainsi que la tâche des Archives de la République de réunir et de conserver le matériel des Archives qui ont de l'importance pour la République, tandis que les Archives régionales réunissent et conservent le matériel des Archives ayant une importance régionale c'est-à-dire locale. L'auteur de l'article souligne que le plus difficile est d'effectuer cette délimitation dans l'économie, surtout dans le domaine de l'industrie, vu le statut identique et l'autonomie de toutes les entreprises et de toutes les organisations économiques.

L'article expose ensuite les projets et les suggestions pour la délimitation des compétences réelles entre les institutions d'archives et dénombre les organes du pouvoir, les institutions et les organisations qui devraient avoir la compétence d'Archives de la République, et ceux qui devraient avoir la compétence d'Archives régionales. L'auteur de l'article n'effectue ce dénombrement que pour les domaines du service public et de l'économie, où le caractère des organes du pouvoir, des institutions et des organisations ainsi que l'importance de leur matériel — républicain ou régional (local) — n'est pas nettement défini par leurs fonctions et leur nature même.

L'article présente après, que les projets de délimitation des compétences réelles reposent sur deux principes: 1) que la compétence d'Archives de la République est conférée aux organes du pouvoir, institutions et organisations d'importance républicains, 2) que la compétence d'Archives régionales est conférée aux organes du pouvoir, institutions et organisations d'importance expressément régionale ainsi que a) aux institutions et organisations dont on ne peut pas définir clairement le caractère républicain ou régional et dont les organes républicains, institutions et organisations ont suffisamment de données, b) les institutions et organisations, qui sont d'une manière ou d'une autre liées aux organes, institutions ou organisations républicains — et qui pourraient avoir elles-mêmes la compétence républicaine, — mais dont les organes, institutions et organisations républicains ont suffisamment de données.

En conclusion l'auteur de l'article constate que le Conseil des Archives de la R. P. de Croatie a accepté les projets présentés dans le rapport et les a complétés en ce qui concerne matériel d'Archives des institut de l'Académie yougoslave des sciences et des arts et des autres instituts et en ce qui concerne le matériel des Archives des hautes écoles et des écoles supérieures et des anciens partis politiques.